

Utbildningsdepartementet

Yttrande över betänkandet En modell för att mäta och belöna progression inom sfi (SOU 2022:17)

Jönköpings kommun har fått möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande. Synpunkter lämnas på nästa sida under rubriken ”Övervägande”.

Utredningens syfte och förslag

Utredningen har haft i uppdrag att utreda, utforma och föreslå hur en ersättning till utbildningsanordnare för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) kan utformas baserat på uppnådda språkresultat. Syftet med ersättningen ska vara att stimulera och ge utbildningsanordnare stärkta incitament att verka för en större måluppfyllelse för eleverna, så att resultaten och genomströmningen i sfi förbättras. I utredningen konstateras att det idag finns stora brister avseende såväl kontroll och kvalitetsutveckling inom sfi, på grund av otillräcklig statistik. Bristen på statistik innebär även svårigheter att följa upp sfi-verksamheten, samt hämmar forskningens möjligheter.

Som svar på uppdraget föreslår utredningen att ett nytt bedömningsinstrument utvecklas, som kan mäta elevens språkfärdigheter, och progressionen av dessa, på ett automatiserat sätt. Detta skulle innebära ett oberoende, likvärdigt mått på elevers språkkunskaper inom sfi, något som idag saknas. Förutom att bidra till statistiska underlag, blir detta underlag för fördelning av ekonomisk ersättning till utbildningsanordnare. En mervärdesmodell ska skapas som mäter en utbildningsanordnares bidrag till språkprogressionen, givet en viss sammansättning av elever och andra omständigheter utanför utbildningsanordnarens kontroll. Utifrån dessa resultat, ska en ersättning betalas ut, utöver befintlig finansiering av sfi.

Eftersom den digitala kompetensen varierar bland sfi-elever och i många fall kan vara låg, måste progressionstestet kombineras med ett digitalt lärverktyg. Eleverna behöver på ett tidigt stadium få bekanta sig vid testets genomförande och uppbyggnad. Genom att använda lärverktyget vid flera tillfällen kan eleven själv följa sin språkliga utveckling över tid.

Progressionstestet föreslås vara obligatoriskt att delta i för alla sfi-elever, om inte rektor beslutar om särskilda undantag. Alla elever gör delproven i hörförståelse, läsförståelse och skriftlig färdighet när de av lärare bedöms vara nära kursavslut. Själva bedömningsinstrumentet tas fram av ett bedömningscentrum vid ett lämpligt lärosäte.

Övervägande

Jönköpings kommun ser inte att utredningens förslag om progressionstest kommer att få önskvärda effekter i form av högre måluppfyllelse och bättre genomströmning av elever inom sfi. Dessa mål torde främst kunna uppnås genom att undervisningen i sfi har en nära koppling till elevens individuella studieplan som utgår från elevens erfarenheter, studiemål och yrkesmål.

I Jönköpings kommun är sfi-undervisningen tätt sammankopplad med yrkesutbildning, vars inriktning utgår från elevens tidigare erfarenheter och/eller studie- och yrkesmål. Exempelvis kan elever med akademisk bakgrund och/eller akademiska studie- och yrkesmål läsa sin sfi med detta som fokus. Erfarenheter hittills visar att sådant arbetsätt har mycket positiv inverkan på elevernas språkliga kunskapsutveckling. Ett tydligare fokus på ett funktionellt språk inom olika yrkesområden, koppade till elevens egen studie- och yrkesbakgrund, bedöms således sammantaget ha stor inverkan på såväl elevens motivation som dennes möjlighet att snabbare närma sig arbetsmarknaden.

Om progressionstest införs, ser Jönköpings kommun en risk kring att undervisningen i för hög grad skulle fokusera på att förbereda eleverna specifikt på att klara detta test. Detta bidrar inte till att i högre grad individanpassa utbildningen, som i Jönköpings kommun varit en framgångsrik strategi.

Ett stort fokus på att förbereda elever för ett progressionstest, för att det genererar en extra ersättning till utbildningsanordnaren, bedöms vara lika felriktat som att ersättning baseras på antalet godkända eller höga betyg. Här visar såväl erfarenheten som forskningen att sådana system riskerar leda till betygsinflation samtidigt som kunskapsnivån inte förbättras.

Upplägget med ersättning vid goda resultat innebär också en risk att utbildningsanordnaren antar elever som har förutsättningar att snabbt ta sig igenom utbildning och få goda resultat på progressionstest. Möjligheten för rektor att undanta elever på grunder som inte anges, innebär också risk för godtyckligt urval.

Förslaget innebär omfattande, utökad administration vilket kan påverka kvaliteten i utbildningens kärna – undervisningen. Vid genomförandet av testen skulle dels materiell utrustning krävas, samt personella resurser i form av oberoende testledare. Därutöver föreslås ett ansöknings- och uppföljningsförfarande kopplat till statsbidragen, vilket också innebär ökad administration. Den kostnad som uppstår med anledning av förslaget kan inte bedömas stå i proportion till vad man kan tänkas uppnå med ett progressionstest. Redan idag krävs förberedelser för de nationella proven, vilket dock är fullt rimligt eftersom just de nationella proven för sfi ska ges särskild betydelse vid betygssättningen. Fokus bör därför även fortsättningsvis vara på dessa, då betygssättning är myndighetsutövning som måste hanteras med största noggrannhet.

Det är naturligtvis positivt om förslagen genererar statistik som kan ligga till grund för forskning som kan bidra till kvalitetsutveckling. Hur tillförlitlig sådan statistik blir, kan dock vara svårt att dra slutsatser av. Snarare än att återspegla utbildningens kvalitet, kan progressionstest snarare visa vart en specifik elev

befinner sig i sin språkutveckling vid tidpunkten för test. Förutsättningar för elever inom sfi skiljer sig stort åt, såväl inom kommuner som mellan kommuner.

Jönköpings kommuns vill avslutningsvis lyfta den nyligen genomförda KLIVA-utredningen (SOU 2022:66) ”Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk.”. Utredningen bedöms ha ett helhetsperspektiv kring förbättringar av sfi-undervisningen, och i högre grad än föreliggande utredning utgå från undervisningens innehåll.

KLIVA-utredningen föreslår bland annat:

- att granskningen av sfi-verksamheter på anordnarnivå förstärks
- att ett kommunalt språkansvar införs som ska stödja kommunerna och skärpa befintliga krav på deras arbete med att söka upp, motivera och stödja individer att påbörja och slutföra hela sfi-utbildningen
- införande av ändamålsindividuella studieplaner och progressionsplanering
- olika former av kompetensutvecklingsinsatser specifikt för personal inom sfi och övriga komvux.

Avslutningsvis vill Jönköpings kommun även påpeka att om förslagen i föreliggande utredning beslutas, förutsätts att tillkommande kostnader ersätts enligt finansieringsprincipen.

JÖNKÖPINGS KOMMUN

Ann-Marie Nilsson (C)
Kommunstyrelsens ordförande

Johan Fritz
Stadsdirektör